

писаног устава. Тако се у средњем веку појављују поједини правни и политички документи који могу да се сматрају за клице будућих устава. То су биле разне повеље, карте, декларације као и „уставни уговори“ у којима су бележена извесна права грађана и принципи државног уређења које су успели да освоје феудална аристократија од монарха, односно касније новонастајућа буржоазија од декадентне феудалне класе.

1. Развој уставности до појаве писаних устава и први уставни документи у свету

Први и најпознатији од тих средњевековних докумената, аката и клица будућих писаних устава је била чувена *Magna carta libertatum* (Велика повеља о слободама) од 1215. Њу је извојевала феудална световна и духовна властела од краља Џона без Земље и тако га присилила да јој призна извесна права а пре свега право на побуну против владара ако се не би придржавао принципа ове Повеље. Овом Повељом побуњена феудална влатела-барони и свештеници су сузбили и ограничили краља Џона у његовој апсолутној власти. Најважнија одредба Велике повеље о слободама се тиче опорезивања и оно што је ту најважније се односи на формирање општег савета краљевства, тела састављеног од архиепископа, епископа, опата, грофова и старијих барона које је имало да даје сагласност за установљавање дажбина и које се састаје одређени дан, најмање 40 дана пре рока, да се изјасни о њима. Повеља признаје древне слободе и обичаје свим градовима, насељима и лукама као и граду Лондону, а посебно се гарантује слободна англиканска црква, сва њена права, слободе, дарови и уступци који јој припадају. Највећи домет и најдалекосежнији значај имају оне одредбе Повеље које се односе на заштиту интегритета, личне слободе човека. Тако ће се слободан човек кажњавати само према власти, степену кривице, с тим да ће му се заштитити иметак, а то исто важи и за грофове, бароне и свештена лица која ће се кажњавати само у присуству својих перова односно свештеника. Још важније од ових одредби је она која с правом чини бисер историје уставности и по којој ниједан слободан човек неће бити ухапшен или затворен у тамницу или лишен поседа, или неће бити стављен ван закона, или изгнан или на било који (други) начин унесрећен нити ће му се учинити ма шта против њега што по законској пресуди не одговара његовим правима и што није сагласно закону земље. На том путу коначног људског ослобађања од тираније власти и самовоље разних властодржаца били су значајни и други документи, донети такође у Енглеској. Они су допринели даљем развоју и јачању